

Gaal Mózesné

HANGYAORSZÁG

Egy erdő szélén vagyunk. Felettünk magas fák susogó lombja bólintgat, körülöttünk pompás moha sötétzöld préme fűdi itt-ott a földet.

Üljünk hát szépen erre a bársonyos díványra, gyermekeim, de nem ám azért, hogy aludjunk, hanem azért, hogy lássunk, figyeljünk és tanuljunk.

Előttünk egy árok, ebben vékony kis ér csörög, olyan tiszta, hogy minden kavicsot megszámlálhatnál benne. Ez a pici ér áldása ennek a helynek. Azért olyan friss az a fű odaát a réten; a virágok is, látjátok, milyen élénk, ragyogó színekkel integetnek felénk?

De csitt, figyeljétek most ide. Néhány lépésnyire tőlünk emelkedik egy kis földrakás. Nekünk kicsiny, de nagy és keserves munkájába került apró lakóinak. Tudom, hogy mindnyájan ismeritek a hangyafészket vagy hangyabolyt, de közületek kevesen vannak ám, kik közelebről ismernék ez apró állatok életét. Maradjunk itt nyugodtan, ha őket vagy fészüket nem bántjuk, ők sem törődnek velünk, talán észre sem vesznek nagy munkájuk közepett.

Elmondom nektek, hogy ezt az egész palotát ők építették maguknak: fáradhatatlan buzgalommal hordva az apró földgöngyöket. Íme, mily nagy épület lett belőle!

Hát ha még belül láthatnátok! Éppen, mint a városokban a magas, emeletes házakat, úgy rakják ők is az emeleteket: kettőt, hármat, négyet és többet egymás fölé. Az emeletek földoszlopokon állnak és hosszú folyosók kötik össze, melyek aztán még tovább is elnyúlnak a föld alatt, ki tudja, az erdőnek melyik távol eső részébe.

Ott benn tartják tojásaikat, élelmüket, a tojásból kikelt kicsinyeket. Ezek a kicsinyek éppen úgy, mint ti, nem kereshetik meg maguk az eledelüket, hanem a felnőttektől kapják.

Nézzétek, hogy sűrögnek-forognak. Kik a ház felé tartanak, nem jönnek ám üres kézzel, mindegyik hoz valamit: egy kis göngyöt, fát, száraz fűszálat, mi a lakás bővítésére, tatarozására szükséges, vagy valami élelmiszert. A házból jövők sebesen távoznak, hogy dolgozzanak. De íme, nem veszitek észre, hogy miként követnek pontosan egy-egy vonalat, mintha igazán út volna ott számukra készítve. Nem járkálnak össze-vissza, egy sem téved el a kijelölt irányból. Találkoznak egymással és figyeljétek csak jól meg, az üres kezű mindig kitér a terhet cipelő elől, sőt ha látja, hogy nagyon nehéz az a zsákmány, megfordul és segít társának azt behordani.

Igazad van, Marcikám, bizony okosak azok az apró állatok és összetartok, mint a jó testvérek. Azt mondod, fiacskám, kár hogy nem tudnak beszélni!

Tudnak biz' ők beszélni is, gyermekeim, persze nem szóval, mint mi emberek, de azért éppen úgy megértik egymást, mint jómagunk.

Fejük mellett két oldalt mozgékony csápjaik vannak. Ennek a vékony, bársonyos szálnak a segítségével beszélgetnek egymással. Mereven fölemelik, majd leeresztik, féloldalt tartják, hátra húzzák, gyorsan rezegetik, nagy lassan mozgatják. Mindez megannyi jele a beszélgetésnek, mit egymás között jól értenek.

És milyen jószívűek! Ha egyiknek-másiknak valami baja esett a megerőltető munka miatt, azonnal beviszik a beteg testvért, simogatják csápjaikkal, etetik, jó helyre fektetik.

Ne higgyétek ám, kedves gyermekeim, hogy ez csak mese, valóság szóról-szóra: sok okos bácsi megfigyelte ezeket az apró teremtetéseket, tanulmányozta és meggyőződött mindezekről a szép és nemes tulajdonságokról.

És te, kis buksi Jancsikám, azt kérdezed, hogy ki számára dolgoznak ezek a fekete kis állatkák?

Hát figyeljétek jól ide: bizonyára maguk számára is, de azért ez a számtalan hangya, amelyek itt jönnek, mennek: csak a munkások.

No lám, hogy elbámultok egyszerre! Mindegyiktek arcáról leolvasom azt a kérdést, hogy hát hol vannak aztán az urak, ha ez a sok-sok hangya csak munkás?

Hát bizony az urak, lelkeim, azok jóval kevesebben vannak és a legtöbb hangyafajnál – mert van ám számtalan apróbb és nagyobb fajtája – nem is dolgoznak a munkásokkal, sőt van közöttük olyan faj is, melynél az urak annyira lusták, hogy még az ételt is szájába adatja magának a szolgájával.

Oh, te kis cukros Mariskám, azt kérded, hogy hát miért nem kergetik aztán el az ilyen rest urakat? Látod, kicsikém, a munkások nagyon jószívűek, nem kergetik ki gazdáikat, béketűrően kiszolgálják őket, sőt még szeretik is. Hanem aztán mit gondolsz, vajon melyiknek esik jobban az étel: annak a benn henyélőnek, vagy annak, aki egész nap fáradt?

Látod, az olyan úr egész nap benn ül a sötét szobákban, homályos folyósokon, míg a munkás már kora reggel elhagyja a lakást, látja a felkelő napot, tovasiet a harmatos fű között, kóstolgatja a virágok édes mézét, hallja a madarak zengő dalát. És e közt a sok ragyogó szépség közt serényen, vígan végzi dolgát, bizonyára nem sajnálja, hogy munkásnak született.

Hát ti vajon melyiknek sorsát választanátok, ha ilyen apró, erdei lakók lennétek?

Igazad van, Marcikám, én is inkább munkás lennék, mint úr, a hangyák között. A munkások erősebbek is, de nincsenek szárnyaik.

Azt mondjátok, hogy még nem láttatok szárnyas hangyát? Hisz az imént mondtam, hogy az urak többnyire palotájukban szoktak tartózkodni, és minthogy ez nincs üvegből készítve, hát így ti nem is láthattátok még a hangyauraságot.

Rajtuk kívül a palotában még a tojások és az ezekből kikelt kicsinyek vannak. De ezekkel sem törődik a hangyauraság, ezeknek ápolását is a munkásokra bízta.

És ha látnátok, milyen gonddal ápolják aztán ezek azokat a kis bábokat, saját szájukból etetik, mint a madár fiókáit, tisztogatják, óvatosan egy helyről a másikra viszik. Ha künn süt a nap, akkor a legfelső emeletre viszik őket, hogy a napsugár növecsse és erősítse. Mihelyt beáll az est, vagy hűvös szél támad, rögtön leviszik a földszintre a puha föld ölébe és oltalmába. És ez a gondoskodás soha sem szűnik, napjában többször ismétlődik és mindannyiszor ugyanannyi szeretettel és türelemmel. Nemkülönbben szeretik a tisztaságot: nemcsak reggelen-ként, hanem napjában többször tisztogatják magukat.

Hej, te Jankó, most azt hiszed, hogy ebben a patakban itt megfürödnek, ugye?

Azt ugyan nem teszik, mert abba szépen belehalnának, hanem van nekik egy szerszámuk, ezt mindig maguknál hordják: előlábaikon egy kis kefe, szőrpamacs, ezzel lekefélik egész testüket, de főleg csápjukat, arcukat és szájukat. Testüknek azt a részét, hova nem ér előlábuk, lekeféltetik egyik vagy másik társukkal, ki mindig kész az ilyen szolgálatra.

Most már tudjátok, hogy ezek az állatkák nemcsak szorgalmasak, de jószívűek és okosak is. De van ám még más tulajdonságok is: a vendégszeretet!

Házukban mindig van egy-egy vendég, kit szívesen látnak, ha őket nem bántja. Így gyakori vendégeik az olyan bogarak, melyek szeretnek korhadózó fában, elszáradt levelek között tartózkodni. Ezek bátran üthetnek tanyát náluk, elférnek együtt barátságban.

És csodák csodája, egy kis bogárfaj, úgy hívják, hogy ékbogárka, örökösen közöttük él, sőt nem is lehet el máshol, mert vak. A jószívű hangyák aztán családjukba fogadják, gondozzák éppen úgy, mint saját gyermeküket és etetik az édességgel, mit a virágokról szedgetnek.

Igaz, hogy ezek is nyújtanak nekik eledelt, mert hátukon egy kis hajpamacsban édes nedvet izzadnak ki. Ezt a hangyák nagyon szeretik lenyalogatni, mivel őket frissíti, hanem ezt a szívességet busásan visszafizetik.

Hogy nem egyedül ezért az édességért szeretik kis vendégeiket, kitűnik abból, hogyha egyik másik bogárkának pamacsát már lenyalogatta valamelyik hangya és egy másik már semmit sem talál rajta, ezért a bogárkát mégis gyöngéden megcirógatja csápjával, megsimogatja hátát, sőt játszik is vele, ha éppen ráér.

Ahá, most már tudni akarnátok, hogy miként játszhatnak a hangyák?

Hát bizony úgy, hogy a kis bogarat gyöngéden megfogja, gyorsan viszi egy darabig, aztán leteszi, megcirógatja és elszalad, aztán visszatér, újra magával viszi és megint dédelgeti.

Hogy ragaszkodik aztán ez a kis bogár jótevőjéhez! Nemcsak enni kér, amit úgy ad tudtára a hangyának, hogy fölemeli fejcskáját és apró csápjait, de ha útjában egy-egy hangyára akad, ki mozdulatlanul pihen valami fáradtságos út után, óvatosan közeledik felé. Majd az oldalát, majd a hátát tisztogatja szájával, keféli csápjával. Ezt annyi szeretettel teszi, mintha félne attól, hogy szeretett jótevője fölébred.

Látjátok, kedves gyermekeim, milyen megható az ilyen szeretet és hála! És mi emberek, kiket a jó Isten százszor több jóval áldott meg, mint az állatokat, ne szégyelljük-e magunkat, ha kevésbé jók és háládatosak vagyunk, mint ezek az apró állatkák?

Azt mondod, Jancsikám, hogy nagyon szép ez a mese. Dehogyan mese, valóság az, te kis buksi. És ha mi most ezt a hangyabolyt itt felbolygatnók, nemcsak az ékbogarat láthatnád benne, de még sok egyéb csudadolgot. Ugye nem bántjuk, hiszen olyan nagy keservet okoznánk ezeknek a jó kis állatoknak! Úgy volnának aztán szegények, mint a szerencsétlen falusiak, kiknek leég egész falujuk.

Neked, Marcikám, leolvasom arcodról, hogy erősen pártfogásodba vennéd, és inkább megvédenéd saját testeddel őket, semhogy megengednéd bántalmazásukat.

Jól teszed, fiam, nekünk, embereknek kötelességünk pártját fogni a gyöngye állatoknak, kik azonfelül még nem is kártékonyak.

Hiszen van ám nekik bátorságuk is elég! Erről is mondom nektek egy kis történetkét, ha meg nem unjátok. Az emberrel szemben mégiscsak gyöngék és hány olyan gyermek van, ki gyönyörűségét leli abban, ha az állatokkal érezteti erejét, sőt akárhányszor el is kínozza. Hát dicsőség ez, gyermekeim? Vagy bátorságnak a jele, ha a nálunknál gyöngébbeket kínozzuk?

Bizony, Marcikám, te fején találtad a szeget: ez kegyetlenség, szívtelenség, semmi egyéb! No, majd máskor mondom róluk egy történetet.

(Az Én Újságom, 1893/23.)